

16.

Wartość życia człowieka w aspekcie społecznym

I. PROSPEKT WARTOŚCI

1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój społeczny

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Patriotyzm

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Miłość i poszanowanie własnego narodu

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Tożsamość buduje się poprzez przynależność do rodziny, narodu i państwa.

- Jako osoba, jestem częścią danego społeczeństwa¹.
- Przenoszenie miłości własnej i miłości rodziny na miłość do ojczyzny.

1.5. ZADANIA DLA UCZNIĄ, SAMOWYCHOWANIE

Normy

- Przynależność do określonej grupy społecznej, do określonego narodu.
- Życie w społeczności uczy odpowiedzialności.
- Naród jest podstawą życia społecznego.
- Kultura, język, religia są podstawą trwania danego narodu.

Zasady

- Rozwijam stałą łączność – z rodziną, grupą społeczną i całym narodem.
- Przynależność do grupy społecznej odczuwa mnie egoizmu i rozwija we mnie cechy bezinteresowności i uczynności wobec drugiego człowieka.
- Emocjonalną postawę wobec ojczyzny rozwijam poprzez szacunek dla kultury, poprzez znajomość historii.
- Szczęcę się moją przynależnością do narodu polskiego.

¹ „Osoba ludzka z głębi swej natury jest istotą społeczną, ponieważ takiej pragnął Bóg, który ją stworzył. Rzeczywiście, natura człowieka jawi się jako natura istoty, która odpowiada na swoje potrzeby zgodnie z podmiotowością relacyjną, a więc na sposób bytu wolnego i odpowiedzialnego, uznającego konieczność łączenia się i współpracy ze swoimi bliźnimi oraz zdolnego do współpracy z nimi w porządku poznania i miłości. Społeczność jest pewną grupą osób powiązanych w sposób organiczny zasadą jedności, która przekracza każdą z nich. (...) Bóg nie stworzył człowieka jako istoty samotnej, lecz pragnął, by był istotą społeczną”. KNSK 149.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

Normy

- Trzeba pielęgnować poczucie przynależności do własnego narodu i silnej z nim więzi².
- Należy bronić polskości w swojej rodzinie i narodzie.
- Każdy człowiek rodzi się i pozostaje w naturalnym związku ze swoim narodem.

Zasady

- Potrafię rozmawiać z dzieckiem na tematy związane z wartościami narodowymi Polaków.
- Nieustannie poznaję kulturę i historię narodu polskiego.
- Wspólnie z dzieckiem uczestniczę w uroczystościach patriotycznych.

1.7. ZADANIA DLA PRZEDSZKOLA, WYCHOWAWCY

Normy

- Każdy przynależy do określonego narodu.
- Wartości narodowe kształtują osobowość człowieka.
- Wartości narodowe są niezbędne w procesie wychowawczym.

Zasady

- Szkoła organizuje uroczystości o charakterze narodowym.
- Tworzymy programy szkolne nastawione na rozwój kultury narodowej: języka, znajomości historii, kultury, procesów politycznych, społecznych i gospodarczych.
- Jako wychowawca, poprzez swoją postawę ukazuję, na czym polega bycie prawdziwym patriotą.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Zadaniem dzieci jest wykonanie sztandaru swojej grupy. Każdy wychowanek wybiera lub tworzy własny symbol – pochodzący z historii, kultury, literatury i tradycji – który jest mu w jakiś sposób bliski, np. związany z dziejami jego rodziny lub regionu. Wszystkie symbole umieszczają się na sztandarze. Przy tej

² „Naród jest wielką rodziną rodzin. To pierwsza społeczność, z którą spotykamy się w rodzinie. Do narodu wprowadza nas rodzina; w rodzinie otrzymujemy gotowy dar języka ojczystego”. S. Wyszyński, *Niedobrze być człowiekowi samemu*, w: *Człowiek – osoba – pleć*, dz. cyt., s. 64.

okazji nauczyciel może prowadzić z dziećmi rozmowę na temat tożsamości narodowej. Warto poruszyć wątek Polaków przebywających na emigracji i ich tęsknoty za ojczyzną.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Wypracowuje się poczucie przynależności do polskiego narodu o bogatej kulturze, języku, historii i wartościach³. Młodzi bronią wartości narodowych, czynnie uczestniczą w uroczystościach i świętach narodowych. Dbają o rozwój polskiej kultury. Utożsamiają się z narodem polskim, pomimo istnienia różnic regionalnych⁴.

³ „Naród, bowiem jest tą wielką wspólnotą ludzi, których łączą różne spoiwa, ale nade wszystko kultura. Naród istnieje z kultury i dla kultury”. Jan Paweł II, *W imię przyszłości kultury*. Przemówienie w UNESCO, Paryż, 2.06.1980, 14, w: tegoż, *Dzieła zebrane*, t. 10, *Homilie i przemówienia z pielgrzymek - Europa*, cz. 2, Kraków 2008, s. 104.

⁴ „Często do rodziny naturalnej przyrównujemy naród. Żyje on w tym domu, którego ściany zakreslają granice państwa, a także żyje w rozproszeniu na różnych kontynentach poza granicami, ale czując tę niezwykłą więź z wszystkimi tymi, którzy są w ojczystym domu. Wszyscy odpowiedzialni są za te granice i za ten wewnętrzny ład i więź wszystkich dzieci jednego narodu: i tych błędzących, i tych gniewających się. I tu, jak w rodzinie zdarzają się kłótnie i swary: jedni marnotrawią, a drudzy muszą nadrabiać; jedni dają zgorszenie, drudzy świecą przykładem wzorowego życia. Ważne jest to poczucie odpowiedzialności, aby nie wystawiać narodowej rodziny na pośmiewisko sąsiadów”. J. Glemp, *Słowo Prymasa Polski...*, dz. cyt., s. 82.

1.10. ZAGROŻENIA

Brak pozytywnych wzorców skutkuje brakiem poczucia przynależności do konkretnej wspólnoty narodowej. W rodzinach nie rozmawia się o historii, tradycji i kulturze narodowej. Młodzi odczuwają zagubienie w społeczeństwie, którego nie rozumieją, brakuje im umiejętności utożsamiania się z wartościami narodowymi. Istnieje ryzyko nieznajomości historii, tradycji, kultury narodu polskiego.

II. PEDAGOG

2.1. TREŚĆ MATERIAŁU

Inaczej wartość, jaką jest patriotyzm, tłumaczy się przedszkolakowi, a inaczej starszemu dziecku. Warto jednak zacząć już od najwcześniejszego wieku. Receptą jest wspólne spędzanie czasu z dziećmi na rysowaniu, czytaniu legend czy spacerach, szczególnie w miejscach, w których możemy odkrywać ślady naszej historii. Wówczas kolory biały i czerwony, orzeł w koronie czy słowa Mazurka Dąbrowskiego przyswajane są w naturalny sposób. Rodzice powinni też zaszczerpić dzieciom zasady, które pozwolą im odnaleźć się w dorosłym życiu i dokonywać właściwych wyborów. Warto więc dbać o czystość języka i poprawność mowy polskiej, przy okazji świąt państwowych podkreślać strojem ich wagę, uczestniczyć w lokalnych celebracjach patriotycznych.

2.2. LITERATURA WYBRANA Z KOMENTARZEM

Omawiając wartość życia człowieka w aspekcie społecznym, naturalnie pojawia się pojęcie patriotyzmu. Jak rozmawiać na ten temat z dziećmi? Podpowiedzią może być wiersz W. Bełzy, który nakreśla główne składowe naszej narodowej tożsamości. Patriotyzm to miłość do własnego kraju, znajomość jego tradycji oraz szacunek do własnych przodków i rodaków. Patriota wie, jakie są barwy flagi narodowej i co jest godłem jego kraju. Jest dumny ze swoich bohaterskich przodków i historii.

Kto ty jesteś? – Polak mały.
 Jaki znak twój? – Orzeł biały.
 Gdzie ty mieszkasz? – Między swymi.
 W jakim kraju? – W polskiej ziemi.
 Czym ta ziemia? – Mą ojczyzną.
 Czym zdobyta? – Krwią i blizną.
 Czy ją kochasz? – Kocham szczerze.
 A w co wierzysz? – W Polskę wierzę.
 Czym ty dla niej? – Wdzięczne dziecię.
 Coś jej winien? – Oddać życie.

W. Bełza, *Katechizm polskiego dziecka*, w: *Antologia poezji polskiej dla dzieci*, red. J. Klecel, Warszawa 2009, s. 28.

W wierszu „Katechizm polskiego dziecka” poeta posłużył się schematem pytań i odpowiedzi – dialogu, który prowadzi dorosły człowiek z kilkuletnim chłopcem. Pytania i odpowiedzi są zestawione w taki sposób, że stanowią swoisty wykład zasad patriotyzmu, które każde polskie dziecko powinno znać.

III. NAUCZANIE RELIGIJNE

3.1. NAUCZANIE PAPIESKIE

Otrzymując wiarę i dziedzicząc wartości i treści, jakie składają się na całość kultury własnego społeczeństwa, dziejów własnego narodu, każdy i każda z was zostaje duchowo obdarowany w samym swoim indywidualnym człowieczeństwie. (...) Nie możemy wobec tego dziedzictwa zachowywać postawy biernej czy wręcz marnotrawnej. (...) Musimy uczynić

Jan Paweł II, *Abyście umieli zdać sprawę z nadziei, która jest w was. List Apostolski Ojca Świętego Jana Pawła II z okazji Międzynarodowego Roku Młodzieży*, 31.03.1985, 11, w: tegoż, *Młodzież nadzieją Kościoła*, Warszawa 2005, s. 35.

Jan Paweł II, *Pamięć i tożsamość*, Kraków 2005, s. 73.

Jan Paweł II, List apostolski *Ancora una volta*, 4, w: tegoż, *Dzieła zebrane*, t. 3, *Listy*, Kraków 2007, s. 17.

wszystko, na co nas stać, aby to duchowe dziedzictwo przejąć, potwierdzić, utrzymać i pomnożyć.

Katolicka nauka społeczna mówi w tym przypadku o społecznościach „naturalnych”, aby wskazać na szczególny związek zarówno rodziny, jak i narodu z naturą człowieka, która ma charakter społeczny. Podstawowe drogi tworzenia się wszelkich społeczności prowadzą przez rodzinę i co do tego nie można mieć żadnych wątpliwości.

Ponieważ jednak moja troska o duchowe i materialne dobro obejmuje wszystkich ludzi bez żadnej różnicy, uważam za swoją powinność przypomnienie z naciskiem niektórych obowiązków ciążących na ludziach odpowiedzialnych za los narodów. Brak świadomości tych obowiązków musi prowadzić do zachwiania międzynarodowego ładu i – raz jeszcze – do oddania człowieka władzy tylko ludzkiej. (...) Prawo narodów i gwarantujące to prawo instytucje stanowią niezastąpione punkty odniesienia i bronią równej godności wszystkich ludów i osób.

To prawdziwe życie, które wciąż próbujemy osiągnąć, jest związane trwaniem w egzystencjalnej jedności z „ludem” i dla każdej jednostki może się realizować jedynie w „my”. Zakłada ono właśnie wyjście z obozów własnego „ja”, ponieważ jedynie otwarcie tego uniwersalnego podmiotu otwiera również spojrzenie na źródło radości, na samą miłość – na Boga.

Jeśli znaleźliśmy sens życia w Chrystusie, nie możemy być obojętni wobec kogoś, kto cierpi czy jest smutny.

Franciszek, Twitter, 22.06.2013, cyt. w: *Alfa-Beł Franciszka*, oprac. P. Żyłka, Kraków 2013, s. 120.

3.2. PISMO ŚWIĘTE

Nikt zaś z nas nie żyje dla siebie i nikt nie umiera dla siebie: jeżeli bowiem żyjemy, żyjemy dla Pana; jeżeli zaś umieramy, umieramy dla Pana. I w życiu więc, i w śmierci należymy do Pana. Po to bowiem Chrystus umarł i powrócił do życia, by zapanować tak nad umarłymi, jak nad żywymi. Dlaczego więc ty potępiasz swego brata? Albo dlaczego gardzisz swoim bratem? Wszyscy przecież staniemy przed trybunałem Boga. Napisane jest, bowiem: Na moje życie – mówi Pan – przede Mną zegniesz się wszelkie kolano. A każdy język wielbić będzie Boga. Tak więc każdy z nas o sobie samym zda sprawę Bogu (Rz 14,7-12).

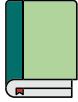
Por. Kpł 19,11-18; Syr 4,7; J 13,1-18; 13,34-35; 15,13; Rz 12,3-21.

3.3. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Czwarte przykazanie naświetla także inne związki w społeczeństwie. W naszych braciach i siostrach widzimy dzieci naszych rodziców; w naszych kuzynach – potomków naszych przodków; w naszych współobywatelach – synów naszej ojczyzny; w ochrzczonych – dzieci naszej matki, Kościoła; w każdej osobie ludzkiej – syna lub córkę Tego, który chce być nazywany „naszym Ojcem”. Dlatego więc nasze związki z bliźnim mają charakter osobowy. Bliźni jest nie tylko „jednostką” zbiorowości ludzkiej, ale jest „kims”, kto z racji swojego wiadomego pochodzenia zasługuje na szczególną uwagę i szacunek (KKK 2212).

Por. KKK 2199; 2212; 2239.

IV. LITERATURA

4.1. WYBÓR LITERATURY

Bełza W., *Katechizm polskiego dziecka*, w: *Antologia poezji polskiej dla dzieci*, red. J. Klecel, wyd. Stowarzyszenie PARAFIADA im. św. Józefa Kalasancjusza, Warszawa 2009, s. 28.

Księga małego patrioty. Pieśni, nuty, poezje, red. P. Szulc, wyd. Sfinks, Częstochowa 2015.

Majkowska-Szajer D., Szewczyk S., *Bolek i Lolek na szlaku polskich kultur*, wyd. Znak, Kraków 2018.

Piotrowska E., *To my dzieci świata*, wyd. Centrum Edukacji Dziecięcej, Poznań 2018.

Piotrowska E., *Wojtek żołnierz bez munduru*, Wydawnictwo Święty Wojciech, Poznań 2017.

Olech J., *Kto ty jesteś*, wyd. Wytwórnia, Warszawa 2018.

4.2. LITERATURA PRZEDMIOTU

Benedykt XVI, enc. *Spe salvi*. O nadziei chrześcijańskiej, wyd. M, Kraków 2007.
Człowiek – osoba – płeć, red. M. Wójcik, wyd. Fundacja Pomoc Rodzinie, Łomianki 1998.

Franciszek, Twitter, 22.06.2013, w: *Alfabet Franciszka*, oprac. P. Żyłka, wyd. WAM, Kraków 2013, s. 120.

Glemp J., *Słowo Prymasa Polski do młodzieży*, wyd. Kuria Metropolitalna Warszawska, Warszawa 1982.

Jan Paweł II, *Abyście umieli zdać sprawę z nadziei, która jest w was*. List Apostolski Ojca Świętego Jana Pawła II z okazji Międzynarodowego Roku Młodzieży, 31.03.1985, w: tegoż, *Młodzież nadzieją Kościoła*, Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 2005, s. 5-53.

Jan Paweł II, *Dekalog dla Polaków*, Dom Wydawniczy Rafael, Kraków 2006.

Jan Paweł II, List apostolski *Ancora una volta*, w: tegoż, *Dzieła zebrane*, t. 3, *Listy*, wyd. M, Kraków 2007, s. 16-18.

Jan Paweł II, *Pamięć i tożsamość*, wyd. Znak, Kraków 2005.

- Jan Paweł II, *W imię przyszłości kultury*. Przemówienie w UNESCO, Paryż, 2.06.1980, w: tegoż, *Dzieła zebrane*, t. 10, *Homilie i przemówienia z pielgrzymek - Europa*, cz. 2, wyd. M, Kraków 2008, s. 99-108.
- Kongregacja Nauki Wiary, *Katechizm Kościoła Katolickiego*, wyd. Pallottinum, Poznań 2002.
- Papieska Rada *Iustitia et Pax*, *Kompendium nauki społecznej Kościoła*, wyd. Jedność, Kielce 2005.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*. Biblia Tysiąclecia, wyd. Pallottinum, Poznań 2012.
- Salij J., *Patriotyzm dzisiaj*, wyd. W drodze, Poznań 2005.
- Szkoła miejscem kształtowania postawy patriotycznej: szkoła katolicka u progu trzeciego tysiąclecia*, red. J.P. Cichocka, wyd. Tygodnik Katolicki „Niedziela”, Częstochowa 1998.
- Twardowski J., *Przynosi wolność*, w: tegoż, *Na ostatni guzik. Rok z księdzem Janem Twardowskim*, wybór i oprac. A. Iwanowska, Wydawnictwo Święty Wojciech, Poznań 2015, s. 182.
- Woroniecki J., *O narodzie i państwie*, wyd. Fundacja *Servire Veritati* Instytut Edukacji Narodowej, Lublin 2004.
- Wyszyński S., *Jedna jest Polska. Wybór przemówień i kazań*, wyd. Soli Deo, Warszawa 2017.
- Wyszyński S., *Kamienie wołać będą. Dla upamiętnienia 50. rocznicy Powstania Warszawskiego*, wyd. Soli Deo, Warszawa 1994.
- Wyszyński S., *Kocham Ojczyznę więcej niż własne serce*, wyd. Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2020.
- Wyszyński S., *Zagon polskiej ziemi. Odpowiedzialność za ziemię i godność pracy na roli*, Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 2003.

4.3. FILMOGRAFIA

- Jestem Polakiem*, [online:] [https://www.bing.com/videos/search?q=polk%
c4%85+i+polakiem+piosenka&view=detal&mid=5CD2509176FC80013E-995CD2509176FC80013E99&FORM=VIRE](https://www.bing.com/videos/search?q=polk%c4%85+i+polakiem+piosenka&view=detal&mid=5CD2509176FC80013E-995CD2509176FC80013E99&FORM=VIRE) [dostęp: 21.11.2019].